

(НИН, 13. 1. 2011)

Милутин Мркоњић није штедљив човек. Није прошло ни десетак дана од чувеног састанка лидера владајуће коалиције, на којем је закључено да би у 2011. години први стратешки задатак Владе морао да буде ширење оптимизма, а Мркоњић је одлучио да грађане части са 120 километара аутопута који ће бити изграђен до краја марта. У Србију није изненада стигло неколико милијарди евра, нити су највеће грађевинске светске компаније одлучиле да обарају рекорде по војвођанској равници, већ је уочи Нове године Мркоњић добио необориву гаранцију у лику председника Тадића који је, у својству председника Савета за националну инфраструктуру, унео себе у пројекат и снажно подржао визије главног српског неимара.. “Ја као градитељ то никада нисам имао у животу, па ни код Слободана, да се разумемо”, изјавио је Мркоњић, који признаје да је Тадићу понудио оставку али је понуда одбијена. Министарска функција ће, међутим, сигурно бити у опасности ако се 1. априла испостави да се Србија безнадежно заглавила на 118. километру новог аутопута.

Тако некако се заокружује прича о Борису Тадићу, који је на својим леђима подигао пројекат демократске, европске и помирене Србије, да би на крају постао сабирни центар свих аргумената зашто Србија још дуго неће бити ни демократска, ни европска, ни помирена. Када је у мађарску јавност доспео говор премијера Ференца Ђурчања са затворене седнице Социјалистичке партије у којем је признао да су морали да лажу грађане како би добили изборе, у Будимпешти су избили највећи немири од 1956. године, а Ђурчању је на првим изборима показан црвени картон. Нимало скривена изјава потпредседника Владе и главног креатора економске политике Србије, Млађана Динкића, да је обећање да ће сваки грађанин добити хиљаду евра од бесплатних акција дао како би Тадић победио Николића, у уморној Србији је изазвала тек неколико медијских коментара, али је у самој власти отворила озбиљну, унутрашњу борбу у којој се сви сумњиви послови и резултати владајуће коалиције смештају под кишобран Бориса Тадића.

Када је, на почетку прве председничке кампање, одлучио да се на једном броду у дорђолској марини слика за насловну страну НИН-а са појасом за спасавање, Борис Тадић је успео да убеди већину грађана да ће управо он унети у политички речник Србије појмове као што су сарадња, смиреност, кохабитација, а својој странци бацити појас за политичко оживљавање. Победа над Николићем као да је означила почетак великог изливања Тадићевог ауторитета или популарности у странку, али су озбиљни проблеми настали када је странка постала најмоћнија у Србији и када је председничка харизма почела да се излива по читавом политичком и друштвеном систему Србије, ако је ту система уопште било. Било је довољно да се сретну колективне тежње за просвећеним лидером, лична нарцисоидност и жеља страног фактора да имају једну и једину поуздану адресу за договоре, па да Тадић постане непроглашени премијер, стидљиви шеф дипломатије, командант здружених снага за кризне ситуације, врховни национални психотерапеут и дежурни ватрогасац Србије. “Не раде сви министри добро, нити сви председници општина раде добро. Ако ме питате на кога мислим, кажем вам да мислим на кога мислим и нећу вам рећи на кога мислим, већ им дајем шансу да се поправе”, упозориће Тадић на извесна скретања у оквиру власти, али демократска јавност још није обавештена који су то министри или председници општина искористили прилику да се поправе.

Култ председника Србије добио је такве размере да су се и његови креатори забринули – на чувеној скупштини ДС је делегатима у шали у реченици о великом успеху српских спортиста објашњавано да за то нису заслужни ни странка, ни председник Тадић. Председник Србије је, речником античког позоришта, тако постао нека врста небеске силе која се изненада појављује и решава ствар. Једини проблем је што би од скупштине ДС могао да буде описиван као небеска сила која изненада нестаје када се појави проблем.

Ослоњен на моћ најјачих маркетиншких кућа и фасцинантну контролу медија, Тадић је пре две и по године имао отворена сва врата – Европа нас је чекала, опозиција се распадала, грађани су поверовали да их светла будућност чека на првом углу. Док је романа трајала, нико у Србији се није сећао да је иста влада у кампањи обећала 200.000 радних места, четири милијарде евра годишње инвестиција, да пензије износе најмање 70 одсто зарада и најмање хиљаду евра за акције. Данас се, међутим, чак и највећи евроентузијаст сећају да је Тадић на митингу у Нишу (хала Чаир) обећао грађанима да Србија може да 2013. године уђе у ЕУ, док се у експозеу Цветковића у Скупштини Србије наводи да је циљ Владе да већ крајем 2008. или почетком 2009. Србија добија статус кандидата. Либерални економисти, који су промукли убеђујући јавност да Влада само треба да следи ирско економско чудо, изненада су почели да цитирају Тадићев говор студентима Мегатренда у новембру 2008. године, када је оценио да се “баш у оваквој финансијској кризи, и можда чак у претећој рецесији, можда налази

шанса за Србију, за њен убрзани развој, можда не на начин на који смо до сада планирали већ на начин који сада треба осмислити и пројектовати”.

И док се професионални колекционари гафова садашње власти сећају да је Тадић, док су министри садашње владе полагали заклетву у Скупштини, био почасни гост Драгана Марковића на кик-бокс мечу и концерту Секе Алексић у Кончареву, нико се не сећа изјаве која можда најбоље одсликава страхопоштовање према мајсторијама политичког маркетинга и презир према интелигенцији обичних бирача. “Када сам саопштио да смо почели преговоре са социјалистима, истог тренутка је вредност евра пала за два динара. Верујем да је динар и данас наставио да јача, ајде да погледамо”, изјавио је Тадић на почетку преговора са Дачићем, на дан када је евро вредео 78 динара.

Један министар је својевремено у шали рекао да Демократска странка и сам Тадић најбоље функционишу у кампањама, док се нагло опуштају између избора. Тадићеве председничке победе ће остати упамћене као тријумф политичког маркетинга и дозлабога досадних процедура које су морале да се прилагоде таласима свакодневног спиновања, луцидних иницијатива којих се данас нико не сећа али су тако добро звучале када су се читале у ТВ вестима. Ношени ентузијазмом продаваца који су управо успели да убеду домаћице и домаћине да ће им живот бити незамислив ако баш данас не купе производе за које нису чули, креатори српске политике су направили само једну грешку – помислили су да исти производ могу да продају два пута, иако знају да се први пут није никако показао.

Представници власти имају право да се позивају на економску кризу која је пореметила све стратешке планове Владе и довела до замрзавања европских интеграција, али имају слабе аргументе када их неко упита зашто су у Србији плате најниже у Европи, како је то Венсан Дежер израчунао да Србија сваке године изгуби милијарду евра због корупције у јавним набавкама и зашто је Брисел морао да исправља скандалозну реформу правосуђа. У разговорима са високим званичницима може се чути да је Тадић свестан да наредне изборе више неће добијати велике, историјске теме, попут Европе, већ неки сасвим конкретни, достижни пројекти. Зато се све очи заљуљане владајуће коалиције окрећу ка пилонима моста на Ади (највећи пројекат у Европи, рећи ће Тадић) и немачким купцима Телекома који би могли да одустану од куповине ако се појави неки непланирани купац са већом понудом.

Прилагођавање институција потребама маркетинга почело је племенито, са увођењем Народне канцеларије председника Републике, која ће решавати проблеме обичних, угрожених грађана, које ниједна установа у Србији не може да реши. Иако је опозиција

често злобно коментарисала да не зна за случај Народне канцеларије који није решен пред камерама или на страницама режимских листова, та важна институција је почела да се гаси када је њен шеф Драган Ђилас постао градоначелник Београда, да би нетрагом нестала из свих медија када је и Ђиласова наследница Тања Пашић напустила канцеларију и постала помоћница градоначелника. Опседнутост да се свакодневно нешто занимљиво и креативно сервира јавности обележило је и својевремено формирање председничке комисије за децентрализацију, када је председнички кабинет обавестио медије да ће један угледни правник водити комисију, али је, изгледа, заборавио да обавести несуђеног шефа комисије да таква идеја уопште постоји. Нема тог медија који није детаљно обавештавао читаоце и гледаоце о фамозној реконструкцији Владе, па и о детаљима новог кабинета, али је остало да је на ту тему одржан само један озбиљан лидерски састанак на којем је одлучено да се о томе разговара поново у јануару. Тако ће и та прича завршити на гробљу спин-пројеката који су остварили циљ одвлачења пажње од лоших вести.

Иако је ових дана Србија обележила две деценије од успостављања првог вишестраначког парламента, земља је за то време успела само да од владавине једне партије дође до система партократије. Од првих састанака председништва ДОС-а, са којих су лидери јављали кога су именовали на коју функцију, до изјаве садашњег амбасадора у САД који коментарише случај Настић испред амблема Демократске странке, Србија је успешно чувала партијски систем. Кључне одлуке доносе се на тројним састанцима (Тадић, Динкић, Дачић), дочим се као нова важна државна институција издвојио “председнички колегијум”, тело састављено од потпредседника и важних министара из ДС који се обично састају на Андрићевом венцу.

У зборнику радова “Како грађани Србије виде транзицију”, објављеном на основу озбиљног истраживања јавног мњења (ЦеСид, Фондација „Фридрих Ебарт“), наводи се да институција председника Републике знатно добија на угледу после председничких избора 2004. године, када први пут има више оних који верују од оних који не верују у ту институцију, али од тада председник бележи константну ерозију поверења. Прошле године је 28 одсто грађана имало поверења у председника Србије, док 42 одсто нема поверење, а 31 одсто има амбивалентан однос. У раду Зорана Славујевића наводи се да је последњем кварталу поверење у председника на нижем нивоу него икада у време док је ту функцију обављао Милошевић, мада је на нешто вишем нивоу него када ју је вршио Милутиновић.

“У институцију председника Републике има поверења отприлике онолико грађана колико је спремно да гласа за партије владајуће коалиције. Међутим, то не значи чак ни то да се интегративни потенцијали институције председника Републике завршавају на границама владајуће коалиције. Наиме, поверење у председника Републике има сваки

трећи изборни присталица СПС-а и Г-17 плус или тек сваки осми присталица СПО-а и ЈС-а! Додуше, поверење председнику Србије исказује 40 одсто присталица ЛДП-а, као и по десетак процената присталица СНС-а и СРС-а, али све је то далеко од толико рабљене флоскуле о „председнику свих грађана“. Када се помене још и податак да поверење у председника Србије нема чак ни десетак процената изборних присталица ДС-а, а да још сваки пети присталица ДС-а, странке на чијем је челу председник Републике, има амбивалентан однос према овој институцији, онда би циници рекли да Борис Тадић нема потенцијале да у потпуности буде ни „председник свих присталица ДС-а“! Није никаква утеха то што се институција председника Републике нешто боље котира од других политичких установа будући да она, дакле, сама по себи нема интегративне и мобилизацијске потенцијале да би представља тзв. институцију – локомотиву легитимности система и промена самог система и односа у друштву”, пише Славујевић.

Добра вест за Тадића је што од свих институција, грађани имају највише поверења у председника, али је веома лоша вест за целокупну политичку касту то што тек сваки пети грађанин верује Влади, сваки седми Скупштини, а сваки девети партијама. Будући да нико озбиљан не доводи у питање моћ партија и немоћ институција, није тешко доћи до закључка како је читав систем изгубио на легитимности, иако је установљен на основу демократских избора. Лакоћа са којом је Тадић својевремено успео да успостави контролу над државним апаратом и корумпира нешто што се звала критичка јавност, претворила се на крају у озбиљну тешкоћу за самог Тадића да схвати ситуацију на терену, а његово позајмљивање ауторитета ће се завршити у томе што ће на крају морати да прихвати одговорност свих председника општина, министара и грађевинара. Чак и када би одлучио да смени Цветковића због слабих економских резултата, нико у Србији не би поверовао да Цветковић може да буде одговоран за било који пројекат. Лавина лоших резултата која се котрља ка некадашњим шампионима у медијској производњи обећања и иницијатива могла би да дестабилизује владајућу коалицију, али то не значи да у следећој влади Демократска странка не би поново била главни партнер. “Добићемо можда мање гласова, али ћемо сигурно бити део владе јер од свих странака имамо највећи коалициони капацитет”, рекао је, крајем прошле године, утицајни функционер ДС, чиме потврђује тезу да су односи на политичкој сцени све стабилнији док се у друштву настављају ломови.

Потписник ових редова је својевремено имао трочасовни разговор са председником Србије Миланом Милутиновићем, који би могао да остане упамћен по томе што телефон није ниједном зазвонио, секретарица ниједном није ушла и нико није чекао у предсобљу за следећи разговор. Његов наследник на Андрићевом венцу, Борис Тадић, свакако је његова сушта супротност. Уложио је огромне напоре да својим ауторитетом попуни све рупе у бушном српском друштву и истрчи спринт из уставних овлашћења, али ће можда бити збуњен када буде прозиван за лоше резултате министара или функционера. Када га, рецимо, почетком априла буду питали шта се то догодило са 120 километара новог

Немоћни апсолутиста

Пише: Батић Бачевић
петак, 21 јануар 2011 13:25

аутопута, које је, у његово име, обећао Мркоњић. Само не би било паметно да као оправдање наводи да озбиљне светске компаније не улазе у велике пројекте када је температура испод нуле или око ње, јер је већ неко у Србији то могао да зна и пре изрицања обећања.